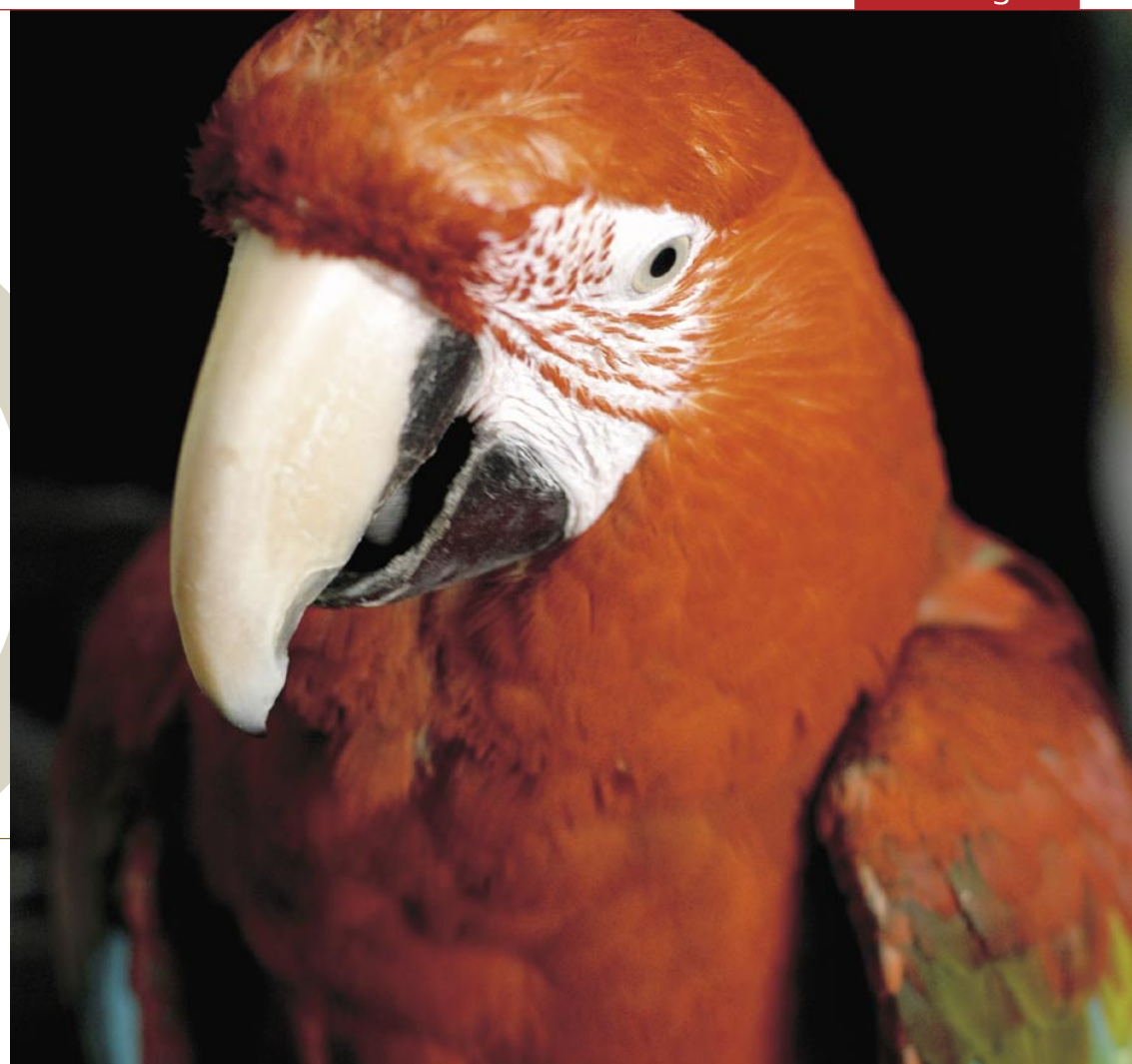

Veiledning om hold av papegøyer

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Denne brosjyren er utarbeidet av Mattilsynet i samarbeid med Norske Tropefuglforeningers Landsforbund og Dyrevernulliansen.

www.mattilsynet.no

Norske Tropefuglforeningers Landsforbund: www.norsktropefuglmarked.no
Dyrevernulliansen: www.dyrevernulliansen.org e-post: post@dyrevernulliansen.org

Til dyreeiere og de som tenker på å bli det

Å holde kjæledyr medfører et stort ansvar. Et dyr er ikke en "bruk og kast" vare, men et levende, følende individ som må behandles med omsorg og respekt for sin egenart. Som dyreeier må du spørre: hva kan jeg gjøre for at dyret får et godt liv, sett med dyrets øyne? Tenk nøye gjennom om et kjæledyr passer inn i ditt daglige liv. Hvis du velger å bli dyreeier har du ansvar for:

...å skaffe deg kunnskap om dyrets behov

Kjæledyr har behov for aktivisering og et levested som er tilpasset arten. Dyreartens levested i naturen gir en pekepinn om hvilke behov kjæledyret ditt har, for eksempel å være sammen med andre dyr av samme art, ha mulighet for å gjemme seg på et trygt sted eller å utforske nye miljøer. Hvis dyret ikke får oppfylt sine naturlige behov vil det føre til dårlig velferd. Dyr som kjeder seg, er ensomme, utrygge eller frustrert på annen måte kan utvikle atferdsforstyrrelser som overdreven aggresjon, urolighet eller slikking/plukking av pels/fjær. Sett deg grundig inn i hvilke behov kjæledyret ditt har ved å lese litteratur om arten.

...å aktivt forebygge sykdom, skade og smerte hos dyret

Som eier har man ansvar for å forebygge sykdom, hindre spredning av eventuell smitte, og begrense dyrets lidelse hvis det blir sykt eller skadet. Dette innebærer å vurdere om veterinær bør konsulteres. Noen ganger kan det forsvarlige være å avlive et lidende dyr fremfor å utsette det for langvarig smertefull behandling. Dette kan veterinæren hjelpe deg å vurdere. Avlivning av kjæledyr skal bare utføres av veterinær eller andre personer som vet hvordan dyret skal avlives momentant, uten å utsettes for lidelse.

Andre ting å tenke over:

Barn og dyr – Ikke alle dyr egner seg for barnefamilier. Barn må lære at dyr skal behandles forsiktig, og at dyr ikke er leker.

Godt naboskap – Kjæledyr kan oppfattes sjenerende av naboer, men et vel fungerende dyrehold medfører sjelden alvorlige konflikter. Vis hensyn.

Ansvarlig avl – Bare friske, velfungerende dyr bør brukes i avl. Ukritisk avl kan føre til genetiske defekter som igjen kan føre til lidelse for dyrene. Velg alltid et friskt og velfungerende dyr som kjæledyr og forebygg uønsket formering. Husk at du som dyreeier har ansvar for at dyrets eventuelle unger får gode hjem.

Hilsen Mattilsynet

Papegøyers biologi og atferd

Papegøyefugler har blitt holdt i fangenskap i flere hundre år. Trolig kom de første papegøyene til Europa med handelsskip på 1700-tallet. I Norge har vi hatt oppdrett av større papegøyer siden 1970-tallet. Fremdeles importeres mange papegøyer fra andre europeiske land for å dekke etterspørselen i Norge.

I naturen lever papegøyer som regel i flokker eller par. De fleste papegøyer kan likevel trives alene, forutsatt at de får mye oppmerksomhet fra eieren. Enkelte arter av papegøyer er meget sosiale og har behov for kontakt hele tiden. Særlig gjelder dette de store papegøyene som araer, kakaduer, amasoner og jacoer. Disse artene knyttes veldig sterkt til eieren og trives ikke alene. Ofte kan det derfor være en fordel om de har selskap av andre fugler av samme art. Vær i denne forbindelse oppmerksom på at enkelte individer ikke liker hverandre og bør vernes mot hverandre fysisk.

De fleste papegøyer kan holdes parvis hvis de er vant med det fra ung alder. Å sette sammen to eldre fugler er ikke alltid så lett, siden papegøyene forsvarer sitt hjemmeområde med nebb og klør. Det er lettere å sette sammen et nytt par hvis man samtidig skaffer ny voliére eller nytt bur til dem, slik at begge er nye på plassen.

Dvergpapegøyer (lovebirds) av agapornis slekten og nymfeparakitter bør alltid holdes parvis eller i flokk.

Alle papegøyer bruker i naturen mye av sin tid på å fly rundt, klatre i trær og lete etter føde, redemateriale og partnere. For at papegøyer skal trives i fangenskap må de få anledning til å mosjonere og aktivisere seg – hver dag. Dersom papegøyer ikke får mulighet til et aktivt liv kan de bli fete og/eller kjede seg. En fugl som kjeder seg begynner ofte å overdrive fjærstellet slik at den blir helt bar på deler av kroppen.

Hva du bør tenke over – før du skaffer deg papegøye

Som nevnt lever de fleste papegøyer parvis eller i flokk og de bruker mye av tiden på sosiale aktiviteter som for eksempel å stelle hverandre. Når du holder en ensom papegøye har du tatt på deg rollen som papegøyens sosiale partner. Papegøyer er intelligente dyr som liker å kommunisere med lyder og de trenger å aktiviseres og prates med. Papegøyer kan lære å forstå mange ord og de oppfatter også menneskelig kroppsspråk. Lek, kos og deltakelse i eierens liv er viktig for en papegøye.

Papegøyer har lett for å favorisere ett av familiemedlemmene. Noen kan bli så sjalu at de kan gå til angrep på andre medlemmer i familien. Dette er viktig å

tenke på for dem som kanskje er alene og ønsker å skaffe seg selskap i en papegøye – hva skjer den dagen du finner en samboer eller kjæreste? Noen papegøyer kan bite hardt fra seg og er derfor farlige for barn. Dersom det er barn i huset anbefales det å holde mindre papegøyer og å lære barna at fuglen kan bite kraftig.

Noen av artene kan gi fra seg kraftige skrikelyder. De regnskoglevende papegøyene bruker i naturen kraftige lyder for å kommunisere. I en dyrebutikk kan fuglene være nesten tause på grunn av oppmerksomheten de får fra kunder i butikken. Vær klar over at lydnivået kan bli et annet hjemme hos deg selv. Tenk i denne sammenheng også på mulig sjenanse for naboer.

Levealder

Store papegøyer kan bli 40 til 60 år gamle, mens mindre papegøyer som parakitter og dvergpapegøyer lever fra 8-25 år. Dersom du anskaffer deg en papegøye må du altså være innstilt på å beholde den i lang tid fremover.

Papegøyen i ferien

Skal man på ferie kan man som regel ta fuglen med seg i Norge. Ta hensyn til fuglen under reisen og på feriestedet, slik at den ikke utsettes for trekk, overoppheting, mye bråk og uro.

En fugl som skal transporteres bør ikke fraktes i sitt vanlige bur, da den vil føle seg utrygg og lett kan komme til skade. Et mindre reisebur/kasse eller et transportbur beregnet for små hunder eller katter er å anbefale. Hvis buret er litt mørkt faller fuglen lettere til ro.

Dersom man reiser fra fuglen hjemme må man først forsikre seg om at den hjemmeværende fuglen får daglig stell og tilsyn fra en nabo eller bekjent og at fuglepasseren har fått de nødvendige instruksjoner. Det finnes også pensjonater for fugler, blant annet finnes det smådyrklikker som tar fugler i pensjon.

Buret må sikres godt for å hindre at fuglen kommer seg ut. Fuglen kan da skade seg selv og i tillegg gjøre stor skade på inventar i huset.

Krav til miljø og nødvendig utstyr

Prisen på papegøyer varierer veldig fra art til art, alt fra et par hundre kroner til flere hundre tusen. Det anbefales å kjøpe en ung fugl, helst en som er håndtam

og kommer rett fra oppdretter. I tillegg til selve papegøyen(e) må man investere i voliére eller størst mulig bur, innredning og riktig fôr. Priser på dette kan variere, men regn med relativt store utgifter ved anskaffelse av papegøyer.

Voilére eller bur

Et voliére eller bur brukes først og fremst for å beskytte fuglen den tiden den er uten tilsyn. Det er viktig at papegøyen får anledning til å fly fritt omkring utenfor volièret eller buret hver dag. Ofte må fuglen likevel oppholde seg i volièret eller buret flere timer om dagen. Derfor er det viktig at volièret eller buret er minimum dobbelt så stort som vingespennet på fuglene i det og helst stort nok til at de kan fly. Buret bør også være høyt, siden papegøyer liker å klatre.

Fra papegøyens synsvinkel kan plassen ikke bli stor nok. Den beste løsningen er derfor å lage et voliére. Dette er billigere enn bur, og fuglen vil ha det mye bedre. Med en rull voliérenetting kan man lage et flott voliére til fuglen i et hjørne av stuen, der den har flere kvadratmeter å bevege seg på. Sett inn greiner som fuglen kan hoppe mellom, tau til å klatre i, leker, vannbad osv.

I sommerhalvåret er det bra om fuglen også får et voliére ute i hagen eller på altanen. Her er det viktig at man kjøper netting av en kvalitet som fuglen ikke kan få hull i. Pass på at papegøyen ikke står i direkte sollys, den dør lett dersom den blir utsatt for overoppheting. På den annen side tåler de fleste papegøyer en del kulde, forutsatt at de vennes til temperaturen gradvis. De kan fint være utendørs i Norge selv i perioder om høsten.

Innredning

Skjellsand

Som bunnmateriale anbefales sand av skjellskaller, malt opp fint nok til hver enkelt fugleart. Fuglene spiser litt av skjellsanden for å knuse føde i kromagen og for store skaller kan sette seg fast i kroen. Rådspør dyrebutikken om hva som er det beste for din art. Bunnpapir under sanden gir lettere rengjøring, men bruk et papir uten for mye trykksverte, voks og lignende. Noen arter kan spise en del på papiret, noe som kan være livstruende.

Sittepinner

Papegøyer må ha sittepinner. Det anbefales å benytte naturlige grener som

fuglene trives med å gnage på. Alternativt kan man bruke rundstokk som man får kjøpt i metervare i byggevareforretninger og dyrebutikker. Sittepinnene bør ha variert tykkelse så fuglen får utviklet god muskulatur i beina.

Badekar

Mange fugler liker å bade, og fuktighet i fjørdrakten er viktig i den daglige fjærpleien. For mindre arter finnes det badekar tilpasset fuglebur å få kjøpt. Til større papegøyer går det an å prøve seg fram med å sette inn store badeskåler i bunnen av volièret eller buret. Det er viktig at badevannet skiftes ofte, da fugler ofte drikker av det. Enten papegøyen bruker badekaret eller ei bør den dusjes med en dusjeflaske beregnet for planter eller lignende, helst hver dag. Bruk kun rent vann, såpe kan skade fjærdrakten.

Gnageting og leker

Papegøyer liker å gnage og de kan bruke flere timer på å beskjeftige seg med ting de finner interessante. Det er viktig å gi dem muligheten til dette ved å la dem få rikelig med grener, kvister og lignende. Fuglene liker å plukke ting fra hverandre, så gi dem gifffritt, passe hardt materiale som de kan leke med og ødelegge. Det finnes også papegøyeleker å få kjøpt.

Rengjøring

Volièret eller buret vaskes med rent vann og såpe. Pass på å skylle godt rent for såpe før fuglen slippes inn igjen. Sittepinner og annen innredning skal også rengjøres ofte, da skitne pinner fort lager irritasjon og betennelse på fuglens føtter. Hvor ofte volièret/buret bør vaskes avhenger av art og antall fugler, men det bør vaskes minst én gang pr uke. Mat- og drikkekoppper bør rengjøres hver dag.

Fôring

Papegøyer spiser i naturen en variert kost bestående av frø, nøtter, blader og noen ganger insekter. Det finnes på markedet flere typer pellets som dekker papegøyers næringsbehov. I tillegg kan papegøyen få tilskudd av en frøblanding tilpasset arten, rådfør deg med dyrebutikken. Frukt og grønt er også viktig tilskuddskost, husk å skylle det godt. Noen papegøyer foretrekker også animalsk føde, for eksempel melbillelarver eller annet kjøtt.

Papegøyer småspiser gjennom hele dagen og bør derfor ha fri tilgang på fôr. Maten bør legges på forskjellige steder, gjerne slik at fuglen må jobbe litt for å få tak i den. Maten bør ikke plasseres under sittepinner, da kan den bli tilgriset av avføring.

Lorier kan ikke leve på verken frø eller pellets, da de er avhengig av et nektarfôr, et pulver som røres ut med vann til en grøt. Dette fås kjøpt i dyrebutikker. Denne maten forderves fort, så restene må fjernes raskt.

De fleste bakterier og sykdommer hos fugler spres via drikkevann, derfor er det viktig at vannet skiftes minst én gang per dag. Det anbefales å prøve å få fuglen til å godta en flaske med drikkenippel da dette er mer hygienisk. Vitamintilskudd kan gi hurtig bakterievekst i vann og bør derfor gis i maten.

Godterier og drikkevarer som cola, sjokolade, øl og kaffe er unaturlig og skadelig føde for fuglene. Avokado er giftig for papegøyer og må ikke gis. Tilskudd av vitamin D kan være nødvendig for å sikre fuglens kalkopptak.

Håndtering

Papegøyer bør ikke håndteres med makt med mindre det er absolutt nødvendig. Må man fange og holde en papegøye er det viktig å få et fast grep over ryggen og holde vingene skånsomt inntil kroppen med begge hender. Mindre papegøyer kan man ta i én hånd med hodet fast mellom to fingre så den ligger helt i ro. Hold aldri hardt om en fugl, men med et godt, fast grep. Ta aldri tak i en vinge eller hold fuglen kun i føttene, da dette kan skade fuglen alvorlig. Vingebrudd er svært vanskelig å lege.

Avl og oppdrett

Det å drive oppdrett er et stort ansvar. Avkommet du avler frem skal få en bra oppvekst med riktig ernæring og senere gode hjem. Noen papegøyearter er ikke så lette å selge, så du må regne med å beholde dem en god stund etter at de er selvstendige.

Som oppdretter er du ansvarlig for å bruke utelukkende friske dyr som foreldre. Vær også klar over at en del arter ikke alltid er gode foreldre. I slike tilfeller må oppdretteren ta over hele foreldreansvaret ved å håndmate kyllingene. Dette er en krevende oppgave som man må ha tid og kunnskap for å klare.

Oppdrett av fugler må skje i samsvar med artens naturlige behov. Det gjelder

altså å skaffe seg mest mulig kunnskap om krav til hekkemiljø og ernæring for den arten du velger å drive oppdrett på.

Små papegøyer som undulater, dvergpapegøyer, nymfeparakitter etc. hekker lett i fangenskap, mens mange andre arter er nesten umulige å få til å hekke.

Forebyggende helsestell

Klopleie – Vanligvis trenger man ikke klippe klør på papegøyer, men enkelte arter og individer kan behøve dette. For lange klør kan være farlige for fuglen, da den kan henge seg fast i netting, gardiner, tepper eller lignende. Bruk en egnet klotang og unngå å klippe i blodkaret som går et stykke ut i kloen. Rådfør deg med veterinær eller andre fuglekyndige personer hvis du er usikker på fremgangsmåten.

Nebbet trenger normalt ikke vedlikehold. Enkelte arter og individer kan imidlertid være utsatt for overdreven nebbvekst. En veterinær må da trimme nebbet med jevne mellomrom.

Klipping av vingefjær – Noen velger å klippe ca. halvparten av vingenes slagfjær for å hemme fuglens flygeevidne. Dette kalles vingeklipp. Vingeklipping tilrådes ikke, men kan vurderes i helt spesielle tilfeller. Det er viktig å tenke seg grundig om og rådspørre en veterinær før man evt. bestemmer seg for å vingeklippe, siden konsekvensene av dette varierer fra art til art. Vingeklipping skal kun utføres av kyndig veterinær. Feil klipping av vingefjær kan gi fuglen store problemer.

Helse og sykdom

En frisk papegøye er nysgjerrig, kommer med lyder og vil ha oppmerksomhet. Fjærdrakten er glansfull. Den spiser godt og er ikke avmagret, men heller ikke fet. Man skal ikke kunne kjenne brystbenet i særlig grad. Når den sover gjemmer den hodet bak nakkefjærene og sitter ofte på ett ben. Øynene skal være rene og klare, nebb og klør skal være uten skjelltegninger eller kalkbelegg. En syk fugl sitter oppblåst på pinnen, gir få eller ingen lyder og puster overilt og dypt. Er den alvorlig syk sitter den sammenkrøpet på bunnen. Da må veterinær oppsøkes snarest.

Andre sykdomstegn er rennende øyne og nese. Det er ofte lurt å kontakte veterinær om dette vedvarer noen dager, da det kan være starten på alvorligere sykdommer.

Noen sykdomstilstander hos papegøyer:

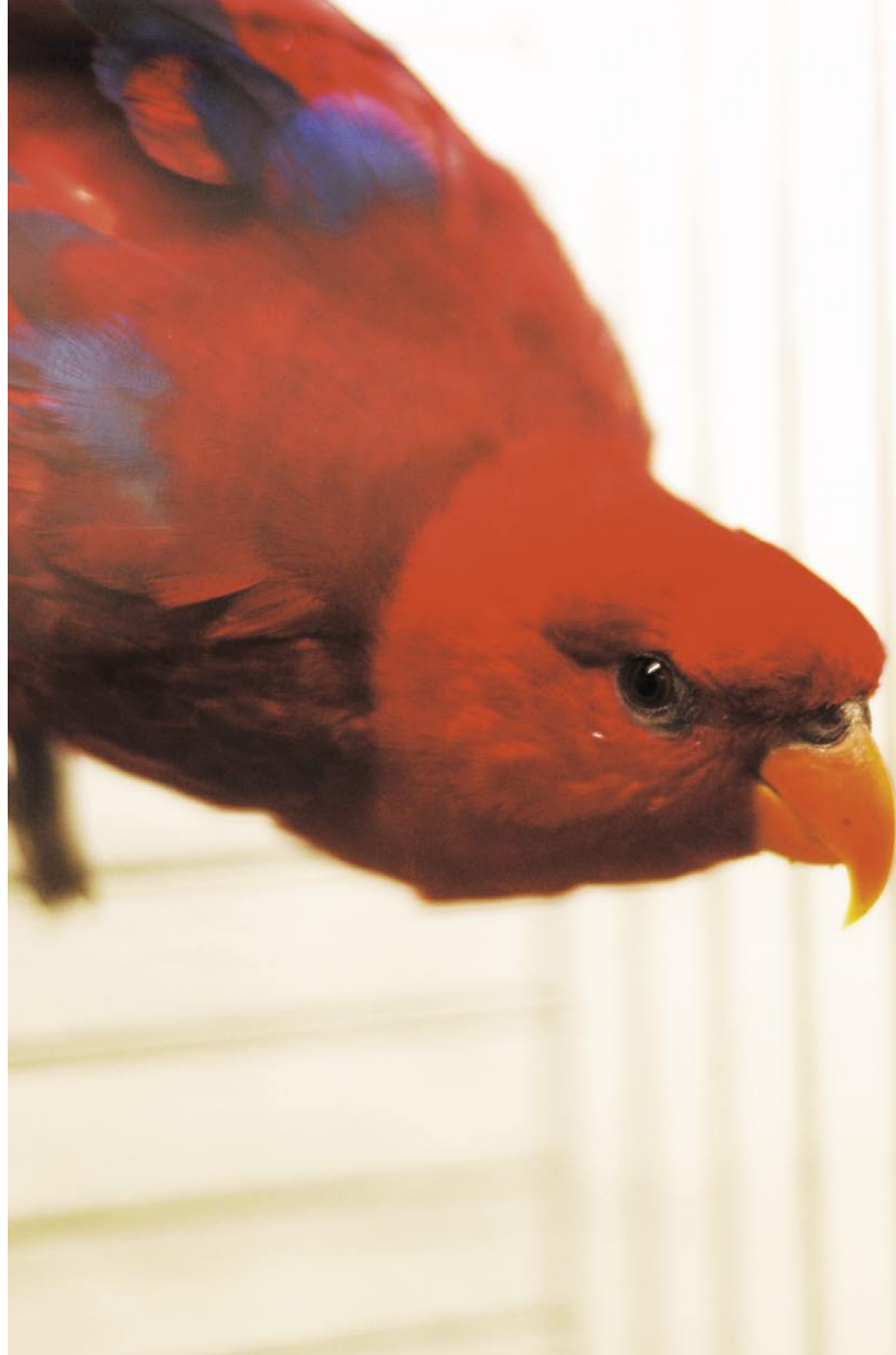
Megabakterier – Kronisk avmagring, utstående brystben, gulping, løs og slimete avføring kan være tegn på at fuglen er smittet med såkalte megabakterier. Veterinær bør kontaktes.

Papegøyesyke (*aviær klamydiose*) – Symptomer på papegøyesyke er rennende nese og øyne, fuglen puster tungt og blåser seg opp, diaré og kronisk avmagring forekommer. Denne sykdommen forårsakes av en bakterie som kan smitte mellom fugl og menneske. Ikke ha for intim kontakt med en fugl som viser sykdomstegn eller når du selv er forkjølet. Kontakt veterinær ved mistanke om at fuglen har papegøyesyke. Skulle noen i husstanden bli utsatt for kraftig lungebetennelse og luftveisinfeksjon bør det nevnes at man har fugl i huset, slik at pasienten for sikkerhets skyld sjekkes for papegøyesyke.

Kraftig fjærfelling eller fjærplukking – At fuglen mister eller plukker av seg store mengder fjær kan ha forskjellige årsaker. Proteinmangel, virusinfeksjon, sinkforgiftning, kjedsomhet eller nervøsitet er noen.

De fleste tilfeller av fjærplukking skyldes at fuglen holdes i et begrenset miljø som gjør at den ikke får utløp for naturlig atferd. Fuglen sitter da og renser fjærdrakten av kjedsomhet til det nesten ikke er fjær igjen. Enkelte arter plukker seg lettere enn andre, ofte kan man også se at dette er arter som er mer aktive enn andre.

Noen velger å benytte krage på fuglen, men dette er helt feil måte å takle et slikt problem på. Man må finne årsaken til plukkingen og gjøre noe med den, ikke bare hindre fuglen i å plukke seg uten å vite hva problemet er. Ofte hjelper det med større plass, mer aktivisering i form av selskap med andre fugler eller mennesker, leker å bruke tid på m.m. Opplever du problemer med fjærplukking anbefales det å søke råd hos veterinær.

Disse brosjyrene er et samarbeidsprosjekt mellom Mattilsynet og interesseorganisasjoner. Hensikten er å gi grunnleggende kunnskap og veiledning til deg som har eller tenker på å skaffe deg kjæle- eller hobbydyr. Brosjyrene kan også lastes ned i pdf-format på www.mattilsynet.no

